

MISSIV

Yttrande över motion om att ta tag i hemlösheten i Sala kommun

Sammanfattning av ärendet

Den 12 februari 2020 remitterade Kommunstyrelsen motionen, "Att ta tag i hemlösheten i Sala kommun", från ledamot i kommunfullmäktige Hanna Westman, Salas Bästa (SBÄ), till Vård- och omsorgsnämnden för besvarande.

BAKGRUND

I motionen anförts uppgifter från Socialstyrelsens "Öppna jämförelser", vilka gör det möjligt att jämföra socialtjänstens kvalitet i Sverige med hjälp av indikatorer. Resultaten av jämförelserna ger insyn och kan användas för att följa upp, analysera och utveckla socialtjänstens verksamhet på olika nivåer. 2017 var Sala kommun en av landets kommuner som hade högst andel hemlösa per 10 000 invånare, viss förbättring har dock skett i mätningen 2019. I motionen föreslås dels att utöka socialjourens uppdrag till uppsökande verksamhet för akut hemlösa, skapa en handlingsplan för att motverka hemlöshet, samt skapa en rutin för att förhindra avhysning av barnfamiljer. I motionen föreslås även att se över möjligheter att skriva avtal med sociala föreningar och det lokala näringslivet. Detta för att gemensamt ordna ett härbärge i Sala kommun och för att upprätta en samlad kompetensutvecklingsplan om hemlöshet för handläggare inom socialtjänsten.

Förslag till beslut

Vård- och omsorgsnämnden föreslås besluta

att anse motionen besvarad.

Elisabet Pettersson

Ordförande, VON

TJÄNSTESKRIVELSE

Yttrande över motion om att ta tag i hemlösheten i Sala kommun

Sammanfattning av ärendet

Hemlöshet kan se ut på olika sätt och Socialstyrelsen delar in den i fyra olika kategorier . Till kategorin akut hemlöshet räknas de som vistas på akutboende, härbärke, jourboende eller skyddat boende. Dit räknas även de som sover i exempelvis offentliga lokaler, trappuppgångar, tält, parker eller andra utomhusmiljöer.

En stor orsak till människors hemlöshet är idag missbruk, psykisk ohälsa och andra sociala problem, den så kallade "sociala hemlösheten". Andra faktorer till hemlöshet är utförsäkring av sjukskrivna, skulder, långvarigt behov av försörjningsstöd och svårigheter att få arbete. Även förändrad livssituation, separation och skilsmässa leder personer till hemlöshet- "strukturell hemlöshet". På senare tid har allt fler yngre, utlandsfödda, fattiga pensionärer, ensamstående kvinnor med barn även blivit en kategori inom hemlöshet.

Lagen om kommunernas bostadsförsörjningsansvar

Lagen om kommunernas bostadsförsörjningsansvar (2000:1386) fastställer att kommunen ska planera bostadsförsörjningen i syfte att skapa förutsättningar för alla i kommunen att leva i goda bostäder. Planeringen ska fastställas genom riktlinjer. Begreppet en god bostad innefattar inte bara själva bostaden utan också boendemiljön. Enligt lagen ska riktlinjer baseras på en analys av demografi, efterfrågan, bostadsmarknaden och bostadsbehovet hos särskilda grupper. Riktlinjer för bostadsförsörjning ska antas av kommunfullmäktige en gång per mandatperiod.

Sala kommun har idag ett bostadsförsörjningsprogram som under punkt 6:7 kort tar upp "behov med anledning av social situation". I samma program, samma stycke omnämns samverkansavtalet mellan Salabostäder AB och Sala kommun, där Salabostäder överlämnar lägenheter till Sala kommun enligt en uppgjord överenskommelse. Bostäderna används i kommunens verksamheter med ändamål som träningslägenheter vid missbruk, jourboende för skyddsbehövande och vid andra biståndsbeslut. Bostäderna används också som bostad vid familjeåterförening då det finns risk att barn annars behöver placeras. Bostäderna fördelas mellan Vuxenheten, LSS-enheten, Barn- och ungdomsenheten och Integrationsenheten. Det bör förtydligas att behovet av bostad för socialt utsatta/hemlösa har ökat i Sala kommun, men antalet fördelade bostäder har minskat. 2020 kommer 12 lägenheter att fördelas mellan de fyra verksamheterna jämfört med det dubbla antalet (24 st) som fördelades 2016/2017.

¹ Hemlöshet 2017 – Omfattning och karaktär, Artikelnummer 2017-11-15, Socialstyrelsen

Handläggare beviljar idag insatser enligt 4 kap 1 § Socialtjänstlagen om boende i till exempel bostad efter utredning enligt LSS eller SoL. Vid de fall som socialtjänsten inte har tillgång till ett fysiskt boende enligt det beviljade biståndet kan inte beslutet verkställas.

Efter tre månader anmäls detta till Inspektionen för vård och omsorg (IVO), ett vitesföreläggande kan då ges till kommunen för ett "Icke verkställda beslut".

MOTIONENS ANFÖRANDE

Att Sala kommun ska ta fram en övergripande handlingsplan för att motverka hemlöshet och att socialjouren får ett utökad uppdrag att även söka upp och hjälpa de hemlösa som är i akut behov.

Vad gäller en övergripande handlingsplan för att motverka hemlöshet ses detta som positivt. Den behöver dock beredas på högre instans än inom Vård- och omsorg.

Enligt 3 kap. 1 § SoL har socialtjänsten skyldigheter att genom uppsökande verksamhet och på annat sätt främja förutsättningarna för goda levnadsförhållanden i kommunen. I den uppsökande verksamheten handlar det till exempel om att erbjuda information till grupper som riskerar att vara särskilt sårbara samt ge stöd till enskilda individer, samverka med andra samhällsorgan, och med organisationer och andra föreningar.

Sedan augusti 2018 finns en boendesamordnartjänst på Vuxenenheten som i sitt uppdrag arbetar uppsökande och förebyggande, dels genom information till allmänheten och dels genom individuellt stöd och hjälp i pågående ärenden. Medborgare kan själva söka stöd och hjälp hos boendesamordnaren eller aktualiseras via sitt bostadsbolag, genom att bostadsbolaget ger en förhandsinformation till socialtjänsten om att en eventuell avhysning är på gång. Samverkan med det kommunala bostadsbolaget sker i olika former och forum. Samverkan skulle dock behöva öka med de privata bostadsbolagen i Sala kommun. Idag kommer det sällan in information till socialtjänsten om avhysningsförfaranden från dem.

Gällande ett utökad uppdrag till socialjour att aktivt söka upp hemlösa kvällar och helger, är detta något som idag inte finns avtalat med någon kommun i länet. Hos Socialjouren är avtalen standardiserade och idag är de inte bemannade för att ta extrauppdrag, enligt uppgifter från socialjour. Det behöver därmed ses över om den förebyggande verksamhet som idag finns hos boendesamordnaren räcker eller om aktivt uppsökande verksamhet ska ombesörjas av annan utförare/verksamhet.

Att Sala kommun ser över möjligheterna att hitta flera samverkansformer och skriva avtal med de sociala föreningar och det lokala näringslivet, som finns i Sala, för att gemensamt ordna ett härbärge i Sala kommun och möjligheter för alla bostadslösa att få mat för dagen och tak över huvudet.

Idag är det svårt att säga om ett härbärge är lösningen på hela hemlöshetsproblematiken i Sala eller för alla kategorier hemlösa människor. Härbärgen är ofta akutboende för personer med en alkohol- och/eller drogproblematik och en tillfällig lösning. Behov finns av tillfälliga övernattningslokaler för bostadslösa i kategorin missbruk, dock finns det inga beräkningar på hur många hemlösa som har behovet att nyttja just denna lösning i kommunen. Då socialtjänsten, som ovan beskrivits, i dag tilldelas eller har lägenheter utifrån styrande behov kan fler personer bli aktuella att nyttja denna lösning. Det bör förtydligas att kategorin som räknas till akut hemlösa idag bor på akutboende, härbärge, jourboende eller skyddat boende. Det är likväl möjligheten till egen bostad som ska vara målet. Tryggt boende kan också i en del fall vara det som motiverar en människa till att ta sig ur exempelvis missbruk och in på arbetsmarknaden.

Ett förslag är att se över möjlighet till "Bostad först-modellen". Den innebär att i stället för att villkora boendet får personer med komplexa problem en egen permanent bostad med tillgång till frivilliga och individuellt anpassade stödinsatser. Bostad är den första pusselbiten som behöver vara på plats för den enskilde innan arbete, behandling, eller annat kan bli aktuellt. Bostad Först introducerades i USA på 1990-talet och har sedan dess testats i flera svenska kommuner, bland annat Örebro. Modellen har visat sig vara mycket framgångsrik och flera utvärderingar har gjorts, enligt organisationen Housing First Europe.

Att det upprättas en rutin för att förhindra avhysning av barnfamiljer.

Kronofogden kommer årligen ut med statistik gällande avhysningar som berör barn. Statistiken redovisas på läns- och kommunnivå. Sala kommun hade 2018 tre barn som berördes i och med en verkställd avhysning. Då ett avhysningsärende aktualiseras hos socialtjänsten av det kommunala bostadsbolaget hamnar ärendet hos den ovannämnda bostadssamordnartjänsten, därefter skickas en orosanmälan till Barn- och ungdomsenheten. Det finns idag ett behov av en rutin och ökad samverkan för att nå ett mål med nollvision om att barnfamiljer avhyses. Det behövs dock samverkan mellan fler verksamheter/organisationer och fler beslutsfattare, än socialtjänsten. Ett förslag skulle kunna vara att då en barnfamilj riskerar avhysning och ärendet aktualiseras hos socialtjänsten, går socialtjänsten in med tillfällig hyresgaranti och det kommunala bostadsbolaget godkänner detta. Detta är en lösning som inte finns idag.

Att det upprättas en samlad plan för kompetensutveckling inom hemlöshet för kommunens handläggare.

Enligt 3 kap. 3 § Socialtjänstlagen ska det i socialtjänstens verksamhet finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet. För att kunna arbeta aktivt med att förebygga och förhindra avhysningar måste socialtjänstens personal ha kunskap om hur processen för hur avhysningar går till, vad lagen säger, vilka tidsfrister som gäller och om möjligheterna att agera.

³ <http://bostadforstorebro.se/wp-content/uploads/Bostad-Först-utvärdering-2015-2-Utskick.pdf>

⁴ <https://www.kronofogden.se/statistikvrkning.html>

Vad gäller kompetenshöjande insatser/utbildningar för socialtjänstens handläggare utgår socialtjänsten idag från socialstyrelsens publikation "Stöd för socialtjänsten att förebygga avhysning". Det finns behov av fortbildning och verksamhetsutveckling hos både handläggare och andra professioner inom verksamhetsområdet IFO gällande området hemlöshet.

VÅRD – OCH OMSORGSNÄMNDENS SYNPUNKTER OCH SAMMANFATTNING

Det är angeläget att alla Salas medborgare ska kunna känna trygga och ges möjlighet till ett värdigt boende. Sammantaget kan sägas att Vård- och omsorgsnämnden anser att motionen skriven av Hanna Westman (SBÄ) i februari 2020 är positiv och högst aktuell.

Att utveckla det vräkningsförebyggande arbetet och att skapa goda bostäder för personer i hemlöshet är en prioriterad uppgift som socialtjänsten har. Det krävs dock ökad samverkan med bland annat beslutsfattare, verksamheter och ideella organisationer inom Sala kommun för att komma till stånd med fler lösningar på hemlöshetsproblematiken i sin helhet. Även riktlinjer bör ses över i kommunen gällande bostäder, bostadsförsörjning, hemlöshet och tillfälliga boenden.

Bilaga:

- 1 Motion om att ta tag i hemlösheten i Sala kommun

⁵ Socialstyrelsen – "Stöd för socialtjänsten att förebygga avhysning". Isbn: 978-91-7555-440
www.socialstyrelsen.se, november 2017

CHECKLISTA

Checklista för landsbygdssäkring av beslut.

YTTRANDE ÖVER MOTION OM ATT TA TAG I HEMLÖSHETEN I SALA KOMMUN

Bedömer ni att beslutet kommer innebära särskilda konsekvenser för landsbygden, nu eller i framtiden?

JA NEJ

Vid **JA** - hur bedömer ni att beslutet påverkar:

1. att det blir lättare eller svårare att bo på landsbygden?

I så fall, på vilket sätt?

Skriv här...

2. att det skapas fler eller färre jobb på landsbygden?

I så fall, på vilket sätt?

Skriv här...

3. att det ökar eller minskar tillgången till god service på landsbygden?

I så fall, på vilket sätt?

Skriv här...

CHECKLISTA

Checklista avseende FN:s konvention om barnets rättigheter

YTTRANDE ÖVER MOTION OM ATT TA TAG I HEMLÖSHETEN I SALA KOMMUN

Kommer beslutet att beröra barn och ungdomar, nu eller i framtiden?*På vilket sätt? / Varför inte?*

Skriv här...

Vid JA ska denna barnkonsekvensanalys fyllas i

- 1. Innebär beslutet att barns och ungdomars bästa sätts i främsta rummet?**

JA
NEJ
Ja -På vilket sätt? / Nej -Varför inte?

Skriv här...

- 2. Är beslutet belyst ur barnets perspektiv?**

JA
NEJ
Ja -På vilket sätt? / Nej -Varför inte?

Skriv här...

- 3. Innebär beslutet att barnets rätt till likvärdiga villkor beaktas med tanke på bland annat kön, etniskt ursprung, hälsa, funktionshinder, tro eller social ställning?**

JA
NEJ
Ja -På vilket sätt? / Nej -Varför inte?

Skriv här...

- 4. Har barn och ungdomar fått uttrycka sin mening?**

JA
NEJ
Ja -På vilket sätt? / Nej -Varför inte?

Skriv här...

Övrigt som bör tas hänsyn till

Skriv här...

Anvisningar för Barnchecklistan

Barnchecklistan används för att klargöra vilka beslut som kan beröra barn och ungdomar och därför behöver få en särskild barnkonsekvensanalys.

Barnkonventionen tar upp barnets situation ur många synvinklar och ska naturligtvis främja helhetssynen på barnen. Enligt FN är alla under 18 år att betrakta som barn.

Barnets bästa i främsta rummet (artikel 3, 4 och 6)

Beaktas barnets rättigheter, främst rätten till trygghet och rätten till liv och utveckling, i beslutsfattandet?

Har en sammanvägning gjorts av olika intressen?

FN:s barnkommitté har uttalat att principen om barnets bästa alltid ska beaktas och väga mycket tungt. Det kan dock finnas situationer då andra intressen kan väga tyngre, t.ex. samhällsekonomiska eller säkerhetspolitiska.

principen om barnets bästa ska ges absolut prioritet när det gäller adoption och rätt till skydd mot missförhållanden och övergrepp.

beslutsfattare ska enligt barnkonventionen anstränga sig till det yttersta av tillgängliga resurser för att tillgodose barnets bästa, detta innebär t.ex. att när ett enskilt barns bästa eller en grupp barns bästa måste ge vika för andra intressen bör kompenserande åtgärder övervägas.

till prioriterade rättigheter hör utveckling/utbildning

Beslutet belyst ur barnets perspektiv

Vilka konsekvenser har beslutet för barnet/barnen och hur kan barn själva tänkas värdera beslutet?

Barns och ungdomars rätt till likvärdiga villkor (artikel 2)

Diskrimineras barnet eller dess föräldrar p.g.a. kön, etniska ursprung, funktionshinder, tro, ställning etc.?

Har hänsyn tagits till barns särskilda behov på grund av psykiskt/fysiskt funktionshinder? (artikel 23)

all olikhet behöver inte innebära diskriminering, det avgörande är om de kriterier som ligger till grund för olik behandling är rimliga och objektiva

barn får inte diskrimineras i förhållande till vuxna och inte i förhållande till andra grupper av barn.

ojämlikheten i hälsa vad gäller pojkar/flickor, socioekonomisk och etnisk tillhörighet ökar bland barn och ungdomar och detta måste hejdas

Överväg effekterna vad gäller fysisk hälsa, psykisk hälsa, social hälsa (artikel 24). Var särskilt uppmärksam på följande:

allergier drabbar många barn och ökar, idag är ca 40 procent av alla barn och ungdomar drabbade

skador (olycksfall, självmord) - orsakar den högsta dödligheten bland barn

självförtroende

droger och tobak - tobak ökar bland flickor, viss tendens att också drogbruket ökar

Barns och ungdomars rätt att uttrycka sin mening - (artikel 12)

Barnets rätt att komma till tals måste ytterst vara underställt principen om barnets bästa, bedömningen om vad som kan ses vara ett barns eller en grupp barns bästa i en viss situation ska alltid göras av de vuxna som har ansvaret för besluten.

FN-kommittén framhåller att det är särskilt viktigt att barn får delta i beslutsfattande på den lokala nivån.

ange här på vilket sätt ungdomars röst har inhämtats, t ex enkät i en skolklass, remiss till ungdomsrådet, samråd med ungdomsorganisationer osv.

i fall där beslut berör barn på ett personligt plan – har barnet fått säga sin mening?